

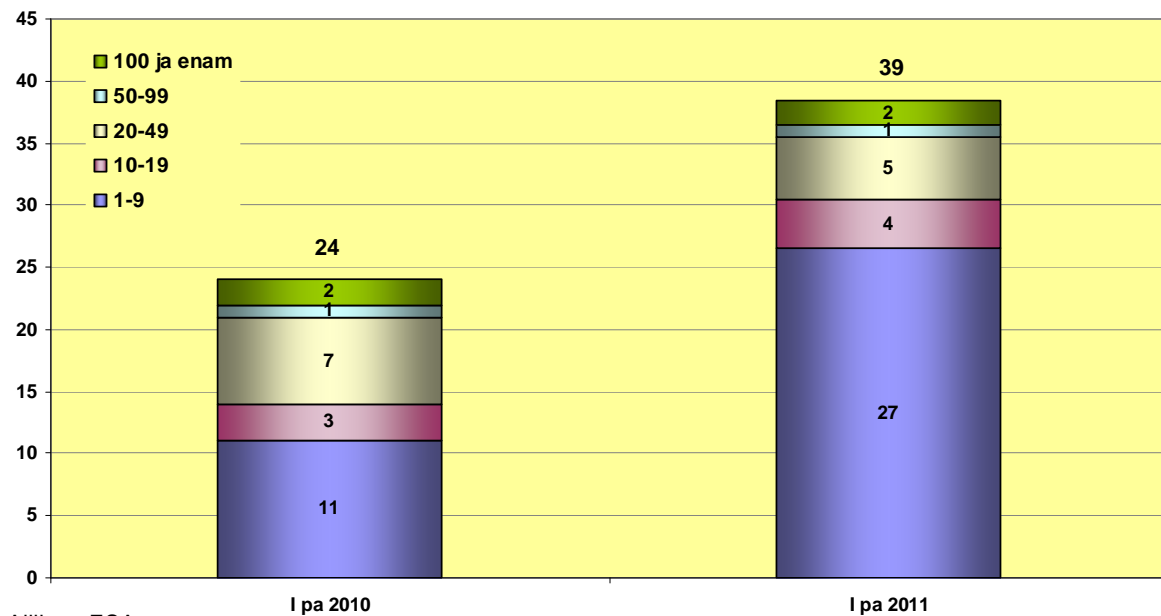
Puu- ja köögiviljasektor 2011. aasta I poolaasta

Puu- ja köögiviljatööstuse struktuur

Puu- ja köögiviljatööstuse ettevõtetena käsitletakse järgmisi ettevõtteid:

- ✓ kartuli töötlemise ja säilitamisega tegelevad ettevõtted
  - koorimine
  - kartulikrõpsude tootmine
  - kartulijahu ja – pulbri tootmine
  - eeltöödeldud külmutatud kartuli tootmine
- ✓ puu- ja köögiviljamahla tootvad ettevõtted
- ✓ puu- ja köögiviljatooteid valmistavad ettevõtted
  - peamiselt puu- ja köögiviljast valmistatud toidu tootmine
  - puu- ja köögiviljade külmutamine ja kuivatamine
  - džemmide, marmelaadide ja želeede tootmine

Joonis 1. Ettevõtete arv töötajate arvu järgi puu- ja köögiviljasektoris; I pa 2010 - 2011

Eesti Statistikaameti (ESA) andmetel tegutses 2011. aasta I poolaastal puu- ja köögiviljasektoris 39 ettevõtet¹. Vaadates ettevõtteid töötajate arvu järgi, siis neist üle poole

¹Ettevõtted, mis olid aruandeperioodil finantsmajanduslikult aktiivsed (käive, kulud jne)

(69%) olid mikroettevõtted, kus töötas kuni üheksa inimest. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga suurenes ettevõtete arv 2011. aasta I poolaastal 15 võrra.

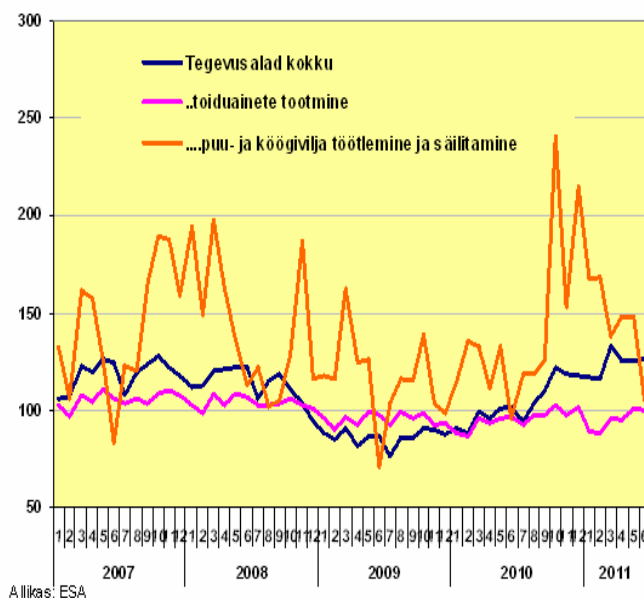
Võrreldes teiste maakondadega on oluliselt rohkem ettevõtteid paigutunud Harjumaale (~40%) ning Tartumaale (~30%). Ettevõtete paigutus on seotud maakondade asustustihedusega.

Positsioon majanduses

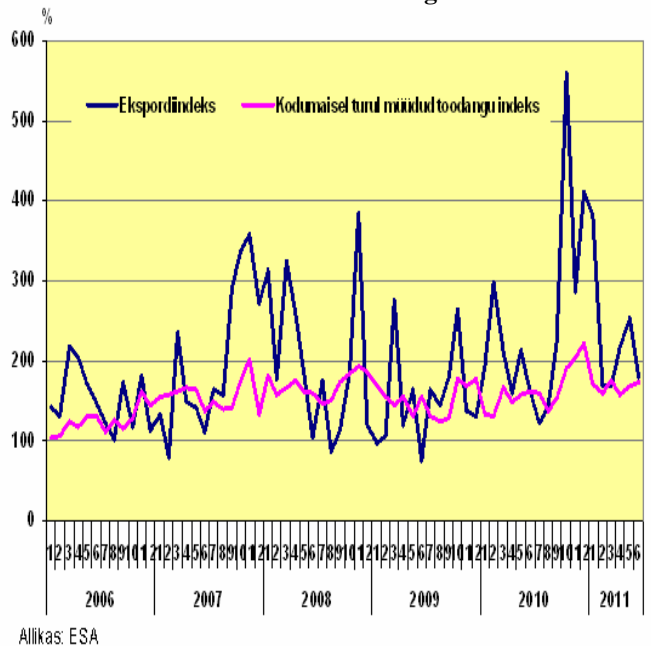
ESA andmetel kasvas Eesti majandus 2011. aasta esimesel poolal kiiresti. Majanduskasvu ergutas ekspordi suurenemine ja sisenõudluse taastumine. Tööstuse tootmiskahtu mõjutas positiivselt suurenev välisnõudlus, kuid ka majanduslangusega kohandumisel saavutatud Eesti konkurentsivõime kasv. Kriisist taastudes on eksporditootjad suutnud oma turuosa hoida ja isegi kasvatada, mis oli osaliselt tingitud siinsetest madalamatest tööjõukuludest, aga ka suutlikkusest toime tulla tootmise ümberkorraldamisega kiirelt muutuva välisnõudluse tingimustes.

Toodangu- kui ka müügi mahude suurenemist oli näha ka puu- ja köögiviljasektoris. Sesoonsusest tulenevalt on puu- ja köögiviljatööstuse toodangumahud volatiivsemad kui toiduainetööstuses.

Joonis 2. Toodangumahud toiduaine- ning puu- ja köögiviljatööstuses, 2007 - 2011

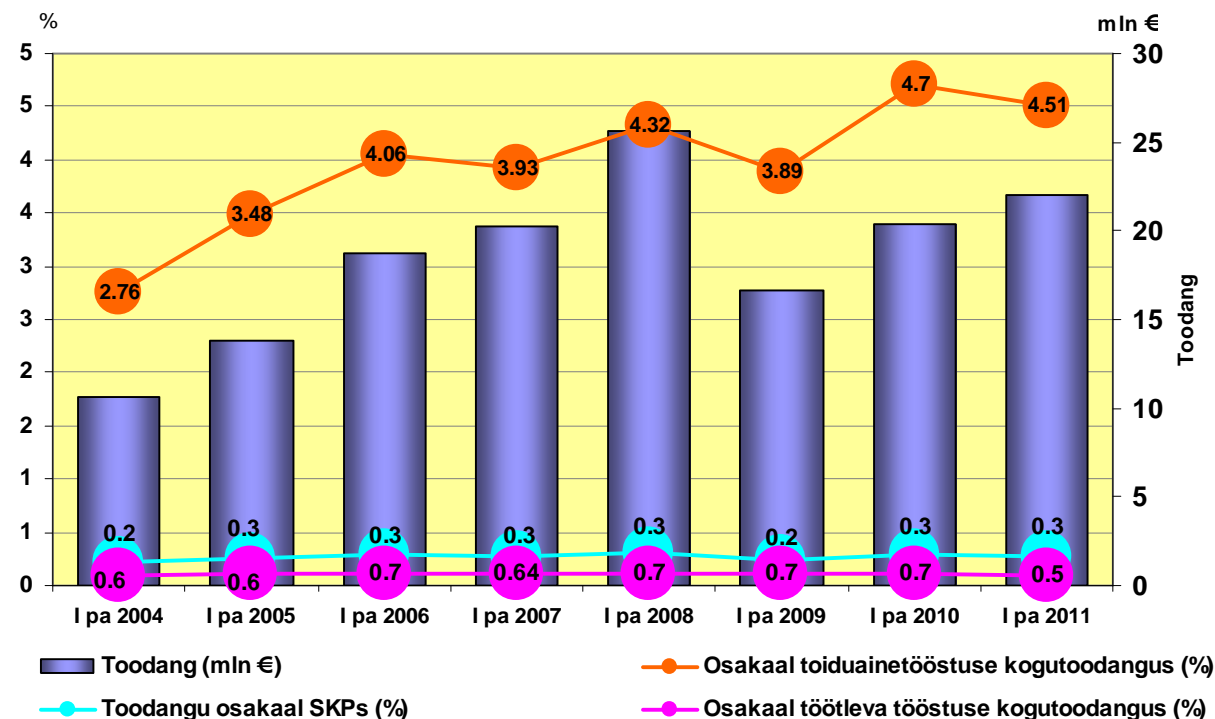

Joonis 3. Puu- ja köögivilja ekspordi – ning kodumaisel turul müüdud toodangu indeks

ESA kiirstatistika andmetel toodeti puu- ja köögiviljasektori poolt 2011. aasta I poolaastal ~22 miljoni euro eest toodangut, millest 36% eksporditi. Eelneva aastaga võrreldes suurenes toodangu rahaline väärtus 8%. Ekspordi suurenemine tuleneb osaliselt lähiriikide nõudluse taastumisest, kuid majandusnäitajad viitavad ka sellele, et Eesti ettevõtted on rahvusvahelises konkurentsivõimel olnud mõnevõrra edukamad ja suutnud võita turgu ka teiste riikide arvel. Selle taga on olnud ettevõtete paindlikkus ja kohanemine kriisi tingimustega, mis eelkõige on tähendanud kulude kärpimist ning tootmise efektiivsuse suurendamist.

Joonis 4. Puu- ja köögiviljasektori toodang (mln €) ning osatähtsus toiduaine- ja töötleva tööstuse kogutoodangus(%)

Allikas: ESA

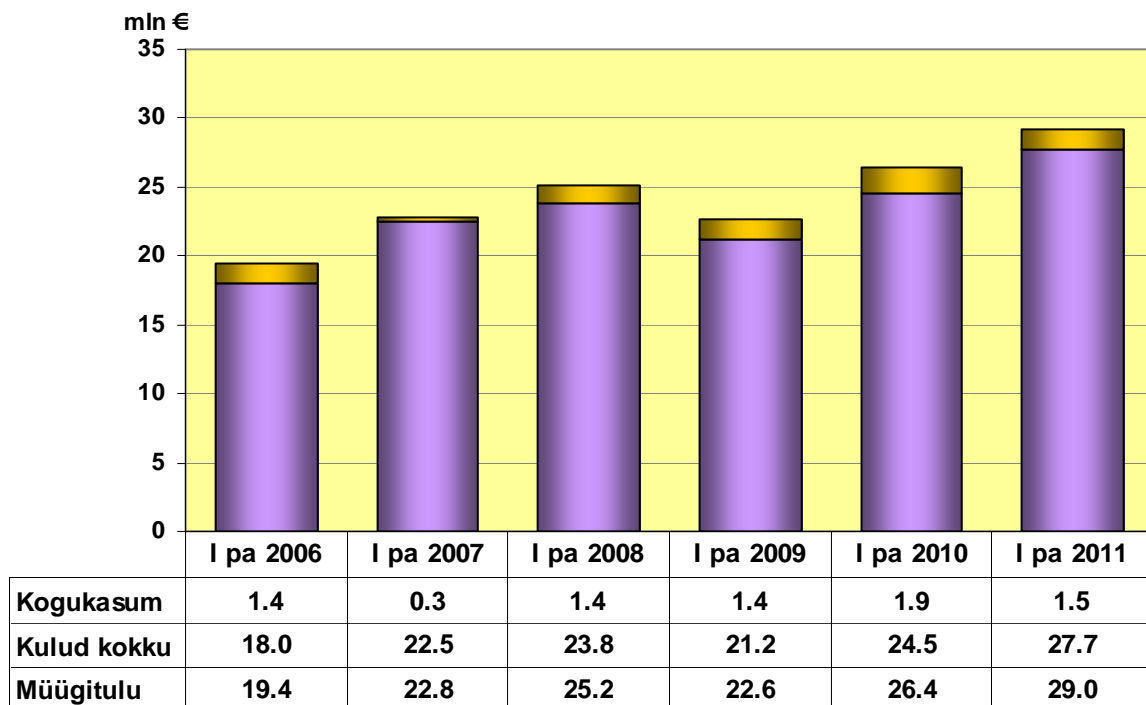
Puu- ja köögiviljasektori toodangu osakaal moodustas 2011. aasta I poolaastal toiduainetööstuse kogutoodangust 4,5% ehk 0,2 protsendipunti vähem kui eelneval aastal samal perioodil. Puu- ja köögiviljasektori osakaal töötleva tööstuse kogutoodangus oli 0,5%, olles 0,2 protsendipunkti madalam kui eelmisel aastal samal ajal. Puu- ja köögiviljasektori osakaal Eesti sisemajanduse koguproduktis (SKP) oli 0,3% ehk jäi samaks eelmise aasta sama ajaga võrreldes.

ESA kiirstatistika andmetel oli puu- ja köögiviljasektori **müügitulu** 2011. aasta kuue esimese kuuga 29,0 miljonit eurot s.o 9,9% rohkem kui eelneval aastal samal ajal. Puu- ja köögiviljatööstus andis 2011. aasta esimese kahe kvartaliga 4,9% toiduainetööstuse ja 0,6% töötleva tööstuse müügitulust.

Puu- ja köögivilja töötlevate ettevõtete **kasum** 2011. aasta I poolaastal oli 1,5 miljonit eurot. Kulude suurenemise tulemusel vähenes kasum 20,4% eelmise aasta sama ajaga võrreldes. Puu- ja köögiviljasektori kogukasumi osatähtsus müügitulus ehk kogurentaablus 2011. aasta kuue esimese kuuga oli 5,2%, mis oli 1,4 protsendipunkti kõrgem toiduainetööstuse ning 3,6 protsendipunkti madalam töötleva tööstuse kogurentaablusest.

Kogukulud puu- ja köögiviljasektoris olid 2011. aasta I poolaastal 27,7 miljonit eurot ehk 9,9% suuremad kui eelmisel aastal samal perioodil.

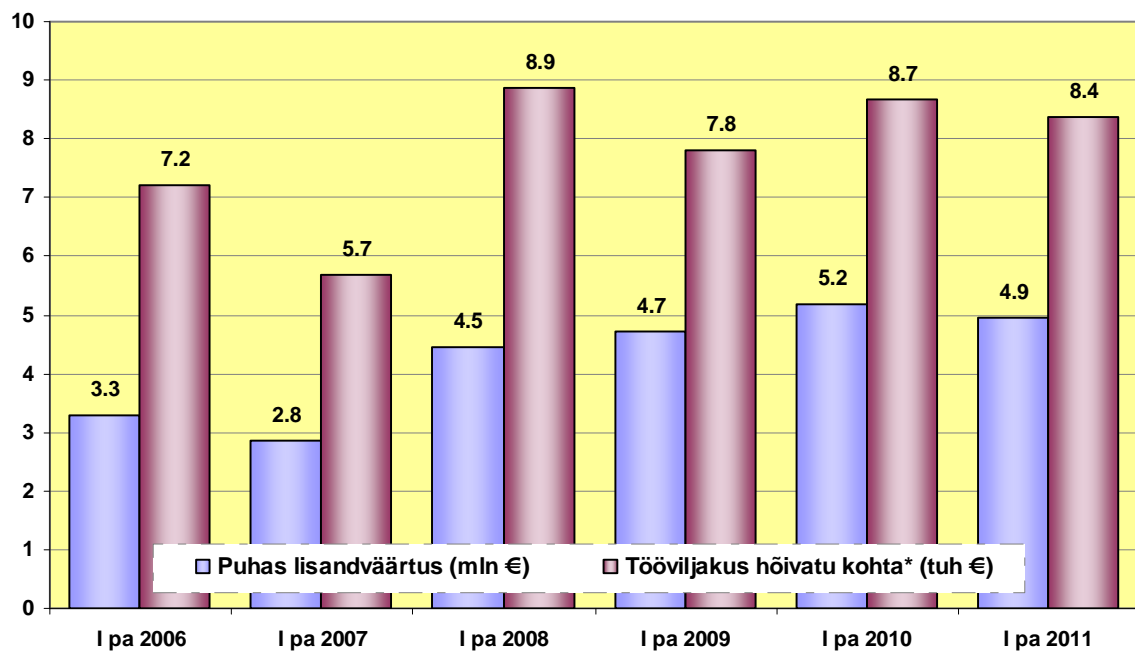
Joonis 5. Puu- ja köögiviljasektori müügitulu, kogukasum ja -kulud (mln €)

Allikas: ESA

Müügitulu kasv ei korvanud kulutuste suurenemist, mis omakorda tõi kaasa **lisandväärtuse** languse. Puu- ja köögiviljasektori poolt loodud puhas lisandväärtus oli 2011. aasta I poolaastal 4,9 miljonit eurot ehk 4,5% vähem kui eelmisel aastal samal ajal.

Joonis 6. Puu- ja köögiviljasektoris toodetud lisandväärtus (mln €), tööviljakus hõivatu kohta (tuh €)

*- lisandväärtuse alusel

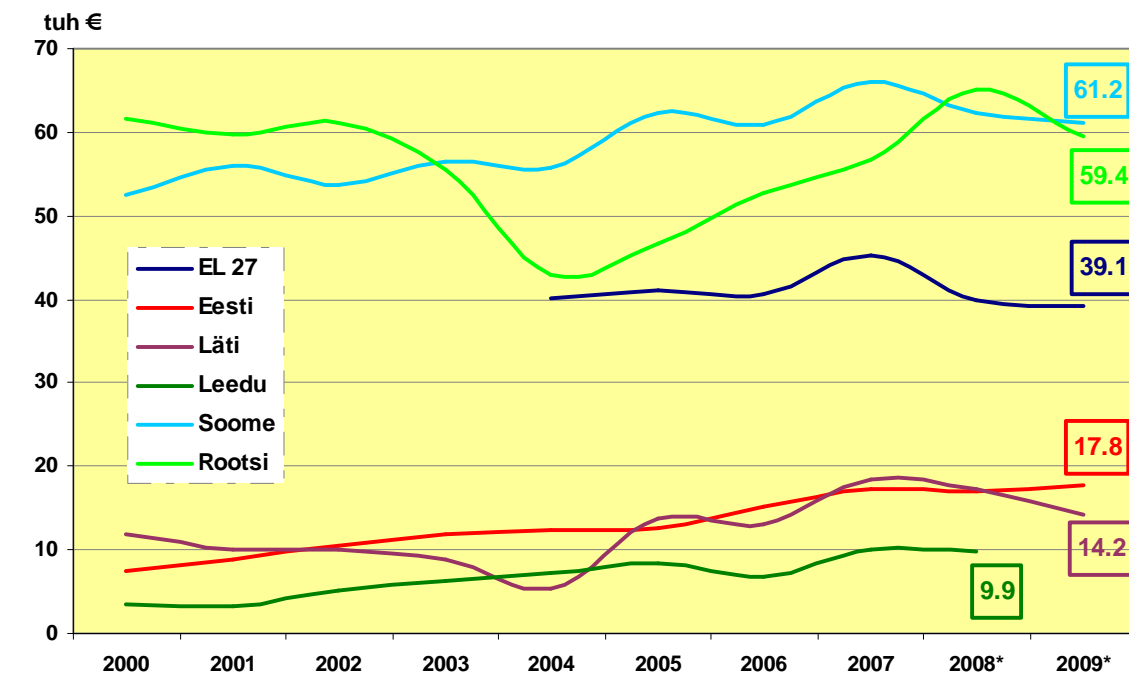
Allikas: ESA

Tööviljakus lisandväärtuse alusel oli puu- ja köögiviljasektoris 2011. aasta I poolaastal 8,4 tuhat eurot. Eelmise aasta sama ajaga võrreldes langes tööviljakus 3,4%, seda eeskätt kulude suurenemise ja lisandväärtuse vähenemise tõttu. Tööviljakuse suurenemine sõltub ka tööjõu kvaliteedist, sest haritud ja heade tööoskustega töölised suudavad tootlikumalt töötada. Kuid Eesti Konjunktuuriinstituudi ekspertide hinnangul on kvalifitseeritud oskustööjõu puudus meil endiselt probleemiks. Kui Euroopa Liidus peetakse arengut enam takistavaks teguriks eelarvedefitsiiti, siis Eesti puhul on selleks oskustööjõu puudus.

Tööviljakus hõivatu kohta oli puu- ja köögiviljasektoris 14,0% kõrgem kui toiduainetööstuses tervikuna. Oluliseks tööviljakust mõjutavaks teguriteks on ka uute seadmete ning tootmistehnoloogia kasutuselevõtt.

Võrdluses teiste riikidega on Eesti puu- ja köögiviljasektoris loodav **lisandväärtus** töötaja kohta ja ka tööjõukulud töötaja kohta oluliselt madalamad EL 27 keskmisest. Kätesaadavad olid andmed 2009. aasta kohta ja nende põhjal tootis tööline EL 27 riikides keskmiselt 39,1 tuhande euro ulatuses lisandväärtust, Eesti tööline vaid 17,8 tuhande euro eest. Võrreldes Balti ja Põhjala riikidega oli Eestis tööviljakus veidi kõrgem kui Lätis ja Leedus, kuid üle kolme korra madalam kui Soomes ja Rootsis. Kuigi loodav lisandväärtus töötaja kohta puu- ja köögiviljasektoris on aasta-aastalt suurenenud, jääb see siiski üheks madalaimaks EL 27 riikide hulgas.

Joonis 7. Tööviljakus töötaja kohta Eestis ja lähiriikides (tuh €)

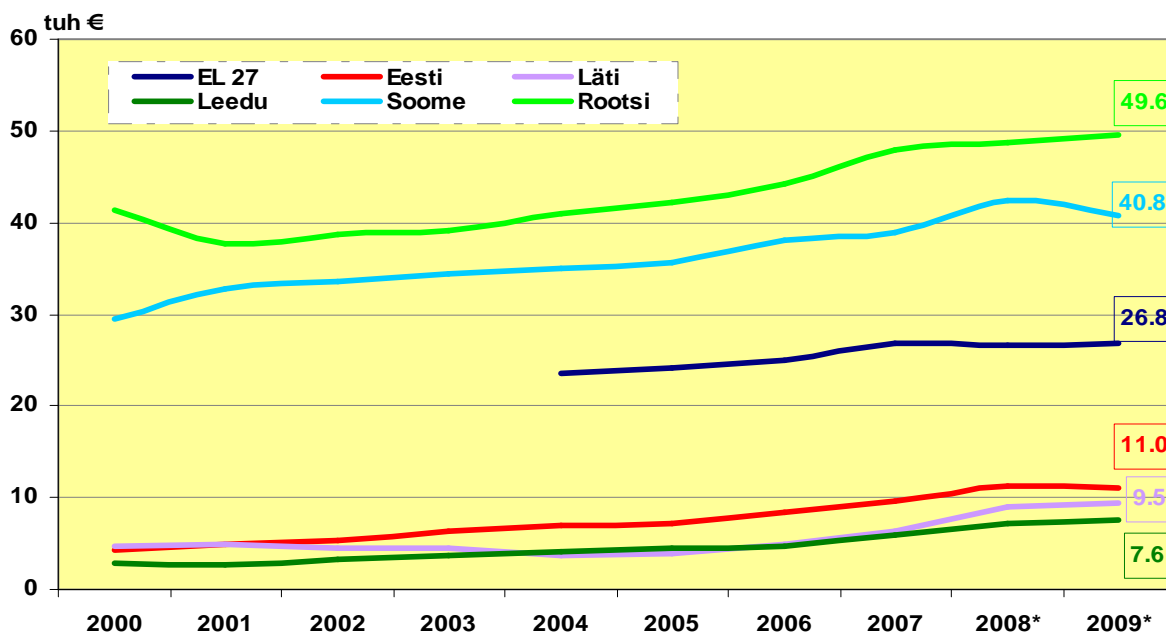

*- andmed esialgsed

Allikas: Eurostat

Samas oli EL 27 riikide keskmine **tööjõukulu** 26,8 tuhat eurot, kuid Eestis oli vastav näitaja ainult 11,0 tuhat eurot st Eesti on endiselt suhteliselt odava tööjõuga riik. Rahvusvahelises konkurentsis on odava tööjõu eelis taandumas ja üha olulisemaks muutub tootmise kvaliteedi tõstmine ning ettevõtete kiire ja paindlik reageerimine kliendi vajadustele.

Joonis 8. Keskmise tööjõukulud töötaja kohta Eestis ja lähiriikides (tuh €)

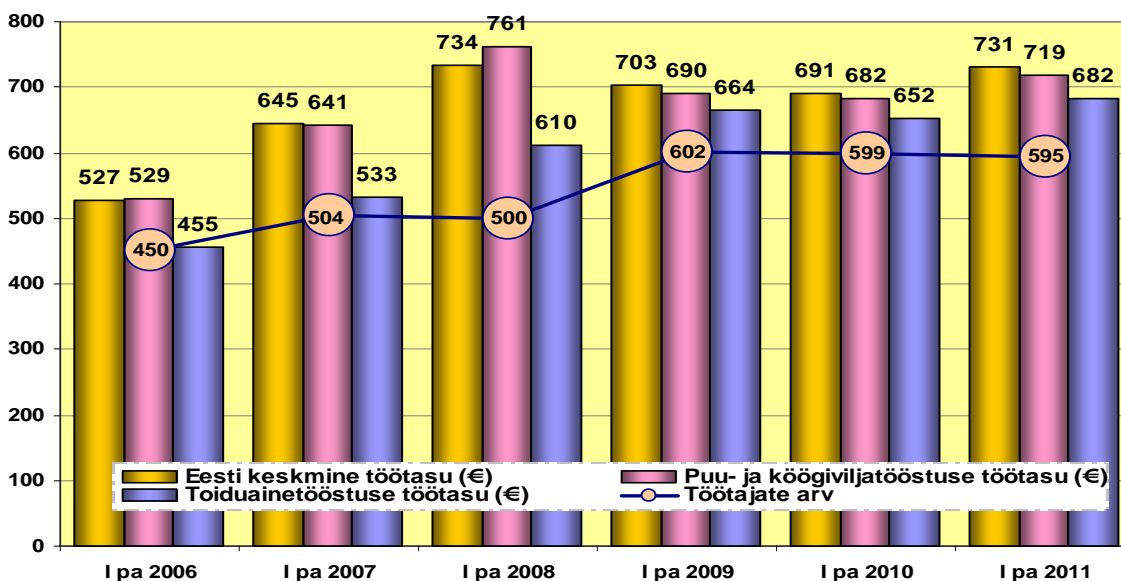
*- esialgsed andmed

Allikas: Eurostat

ESA kiirstatistika andmetel oli puu- ja köögiviljasektoris tööga hõivatud 2011. aasta esimesel poolaastal 595 inimest. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga vähenes 2011. aasta I poolaastal töötajate arv 4 inimese võrra ehk 0,7%. Puu- ja köögivilja töötlevates ettevõtetes töötas 5,0% toiduainetööstuses hõivatud inimestest.

Puu- ja köögiviljatööstuse keskmine **brutotöötasu** 2011. aasta I poolaastal oli 719 eurot ehk 5,5% kõrgem kui eelneval aastal samal ajal. Töötasu suurenemise tõttu kasvas ka **tööjõukulu**. 2011. aasta I poolaastal olid puu- ja köögiviljasektori tööjõukulud 3,4 miljonit eurot ehk 4,7% kõrgemad kui eelneval aastal samal perioodil.

Joonis 9. Puu- ja köögiviljasektori töötajate arv ning töötasu (€)

Allikas: ESA

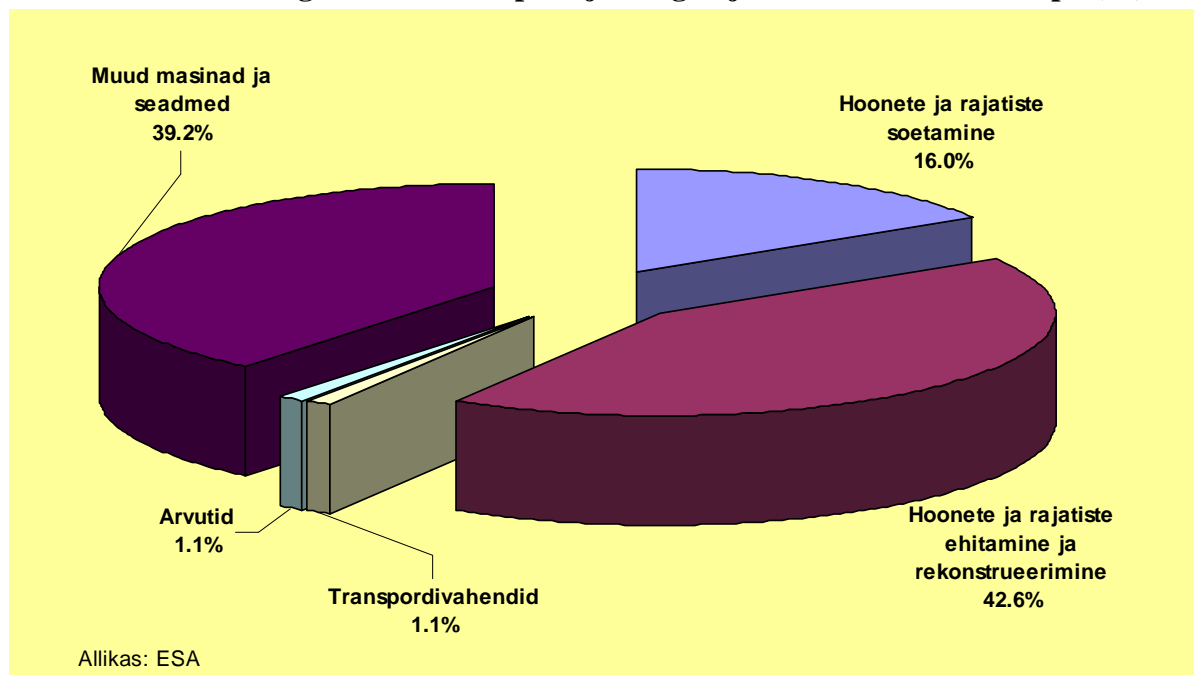
Töötasu tõusis kiiremini kui tööjõukulu, mis võib tähendada, et hõive vähenemine tuli peamiselt madalama palgaga töötajate arvelt ning seetõttu muutus palgasaajate struktuur ning kasvas tegevusala keskmine palk. Eesti keskmisega võrreldes oli puu- ja köögiviljasektori töötasu 1,5% madalam, samal ajal 5,4% kõrgem kui toiduainetööstuses.

Eduka majandamise eesmärgiks on liikuda järk-järgult suureneva tootlikkuse poole ning majanduse konkurentsivõime arendamisel tegeldakse tööstuse ja tootmise pideva uuendamisega. Ettevõtte saavutab oma konkurentsivõime suuresti tänu tehnoloogilisele arengule, kvalifitseeritud tööjõule, olemasolevale oskusteabele ja nende võimaluste efektiivsemale kasutamisele.

Puu- ja köögiviljasektor investeeris 2011. aasta esimesel poolaastal materiaalsesse põhivarasse 938,4 tuhat eurot, jäädes eelmise aasta sama perioodiga võrreldes muutumatuks.

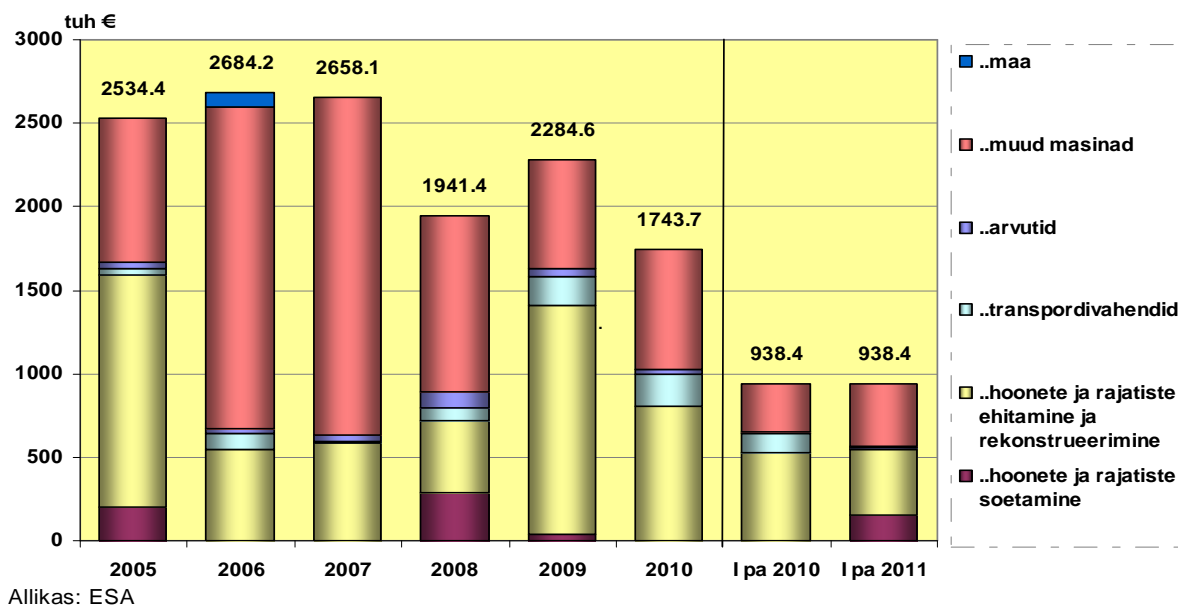
Kõige rohkem investeeriti 2011. aasta I poolaastal hoonete ehitamisse ja rekonstrueerimisse, kokku 399,6 tuhande euro väärtuses, mis moodustas kogu materiaalsesse põhivarasse tehtud investeeringutest 42,6%. Masinatesse ja seadmetesse investeeriti 368,5 tuhat eurot (39,2%), hoonete ja rajatiste soetamise 150,6 tuhat eurot (16,0%), transpordivahenditesse 9,9 tuhat eurot (1,1%) ning arvutitesse samuti 9,9 tuhat eurot (1,1%).

Joonis 10. Investeeringute osatähtsus puu- ja köögiviljasektoris 2011. aasta I pa (%)

Võrreldes eelmise aasta sama ajaga suurenesid 2011. aasta I poolaastal vaid investeeringud hoonete ja rajatiste soetamise (+150,6 tuhat eurot), masinatesse ja seadmetesse (+78,9 tuhat eurot) ning arvutitesse (+4,3 tuhat eurot), muud investeeringud vähenesid. Kõige enam vähenesid investeeringud hoonete ehitamisse ja rekonstrueerimisse (-131,1 tuhat eurot).

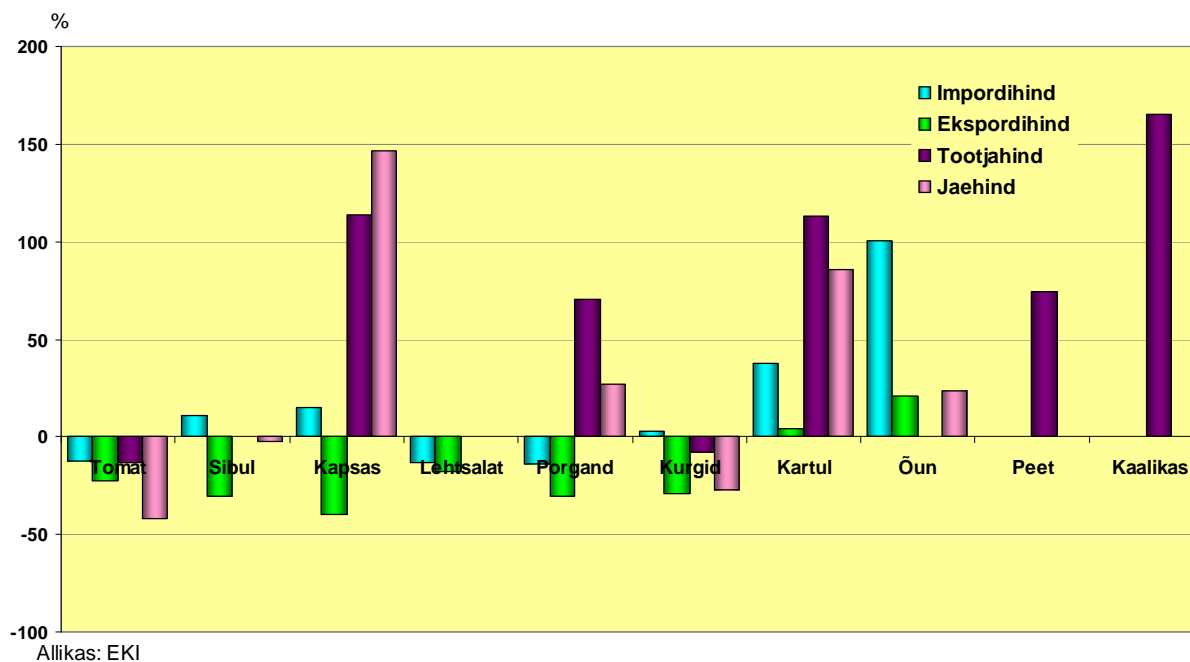
Joonis 11. Puu- ja köögiviljasektori investeeringud materiaalsesse põhivarasse; 2002-2011

Köögivilja ja kartuli hinnad Eestis ja lähiturgudel

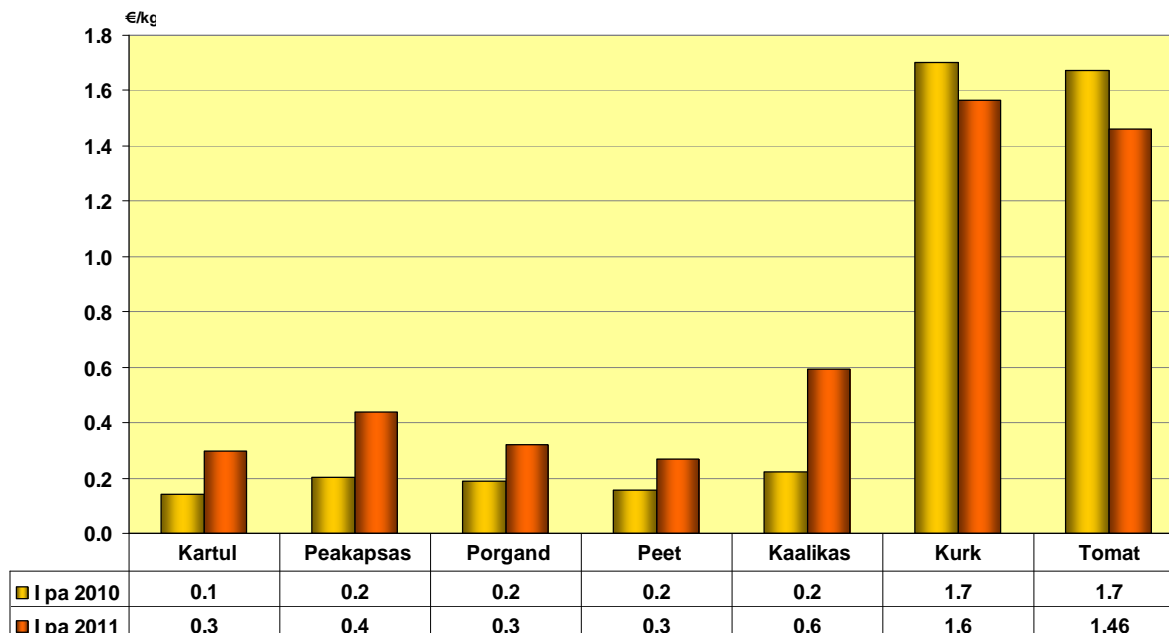
Köögivilja hind on väga kõikumine, sõltudes nii saagist kui ka kõrvalturgudel toimuvast. 2011. aasta esimesel poolel olid köögiviljade hinnad kõrgemad, kui eelmisel aastal samal ajal. Hinnatõusu põhjuseid oli mitmeid. Kindlasti on selleks naftahinna tõus, väetiste hindade tõus, lisaks muude sisendite hindade kallinemine. Lisaks sellele oli 2011. aasta I poolaastal puu- ja köögivilja hindade kergitavateks teguriks mullune kesine saagikus ning Venemaa saagi hävimine suvekuumuses, mis nõudlust kasvatas.

Joonis 12. Puu- ja köögivilja hinna muutus (%) (I pa 2010 = 0)

Konjunktuuriinstituudi (EKI) andmetel oli kaalika keskmine tootjahind 2011. aasta I poolaastal 0,6 €/kg, mis oli 2,7 korda kõrgem kui eelmisel aastal samal perioodil. Kapsa hind tõusis samal ajavahemikul 113,8%, kartulil 113,1%, peedil 74,7% ning kõige vähem kallines porgand - 70,3%. Võrreldes eelmise aasta sama ajaga odavnesid 2011. aasta esimesel poolaastal vaid tomatid (-12,8%) ja kurgid (-7,9%).

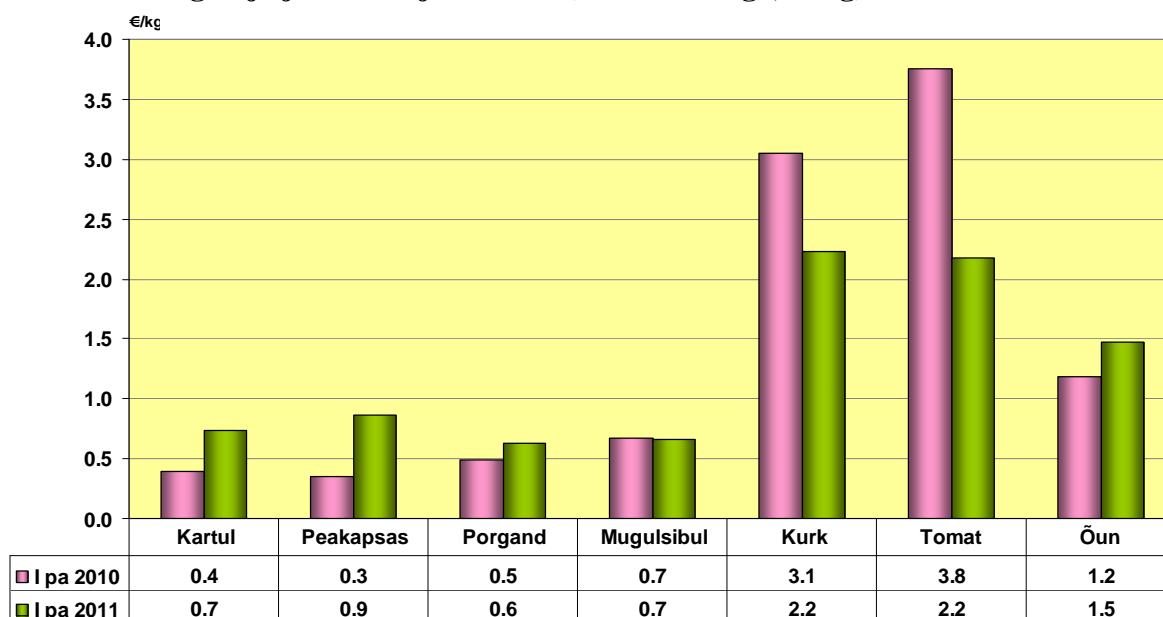
Joonis 13. Kartuli ja köögivilja tootjahinnad (kr/kg)

Allikas: EKI

Sama suured hinnamuutused toimusid ka jaekaubanduses. Võrreldes eelneva aastaga kallines kapsas 146,4%, kartul 86,0%, porgand 27,1% ning kõige väiksem muutus toimus õuna hinnas (+23,7%). Odavnesid eelmise aasta sama ajaga võrreldes tomat (-41,9%), kurk (-26,9%) ja sibul (-2,4%).

Joonis 14. Köögivilja ja kartuli jaehinnad (käibemaksuga, €/kg)

Allikas: EKI

Köögivilja väliskaubandus

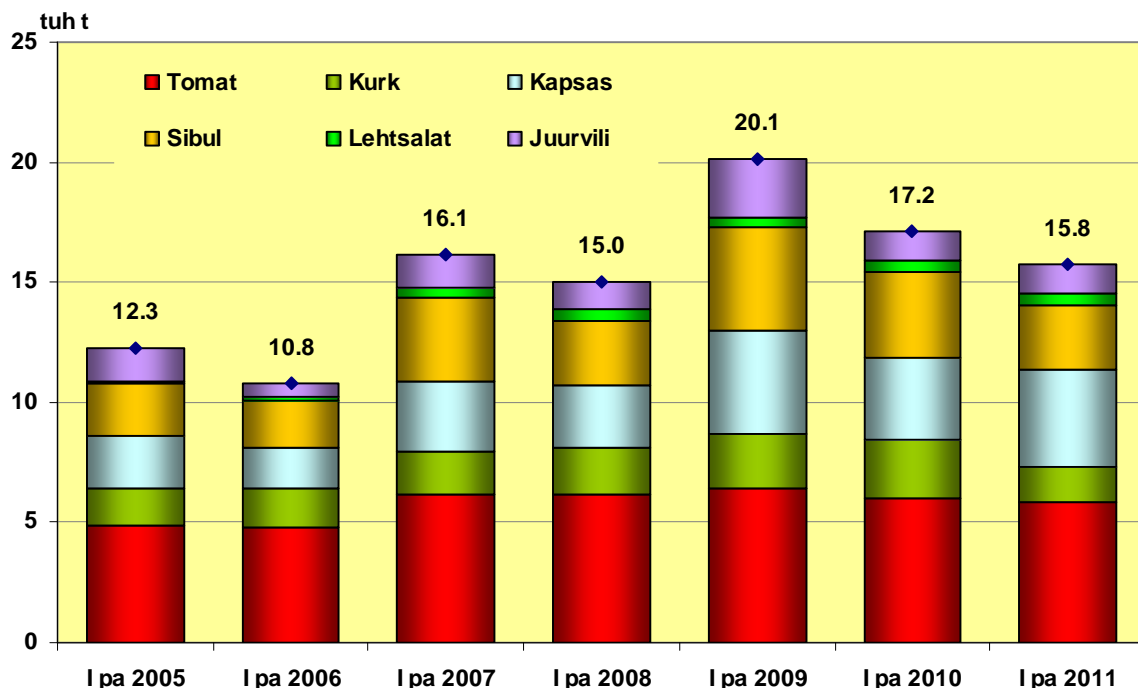
Köögivilja imporditi 2011. aasta kuue esimese kuuga 15,8 tuhat tonni. 2010. aasta hea köögiviljasaagi tulemusel vähenes 2011. aasta I poolaastal köögivilja sisseveo maht 8,1% (-1387 tonni) võrreldes eelmise aasta sama ajaga. Rahalises väärtuses imporditi 2011. aasta I poolaastal köögivilja 12,2 miljoni euro eest. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga vähenes köögiviljade sisseveo väärtus 14,4% (-1,8 miljonit eurot), mis näitab impordihinna mõningast langust.

Tomatit imporditi 2011. aasta I poolaastal Eestisse 5,8 tuhat tonni ehk 3,4% vähem kui eelmisel aastal samal perioodil. Sisse toodud tomatid olid 12,1% odavamad eelmise aasta sama perioodiga võrreldes. Tomatil on kõige suurem osatähtsus köögivilja impordis (37,0%). Suurem osa sisseveetavatest tomatitest toodi sisse Hollandist (43,5%), Lätist (25,2%) ning Hispaaniast (19,5%).

Sibulat veeti 2011. aasta kuue esimese kuuga sisse 2,7 tuhat tonni, mis oli 24,7% vähem kui eelmisel aastal samal ajal. Imporditud sibul kallines eelmise aasta sama ajaga võrreldes 10,8%. Sibula osatähtsus köögivilja impordis oli 17,2%. Sibulat veeti Eestisse põhiliselt Hollandist (51,5%), Poolast (21,2 %) ning Lätist (17,6%).

Kurki toodi Eestisse 2011. aasta I poolaastal 1,5 tuhat tonni, mis oli 36,9% vähem kui eelmisel aastal samal ajal. Imporditud kurgid odavnesid 3,0%. Kurgi osakaal imporditavas köögiviljas oli 9,4%. Kurki imporditi kõige enam Hispaaniast (37,5%), Lätist (31,0%) ning Hollandist (19,4%).

Joonis 15. Köögivilja import (tuh t)

Allikas: ESA

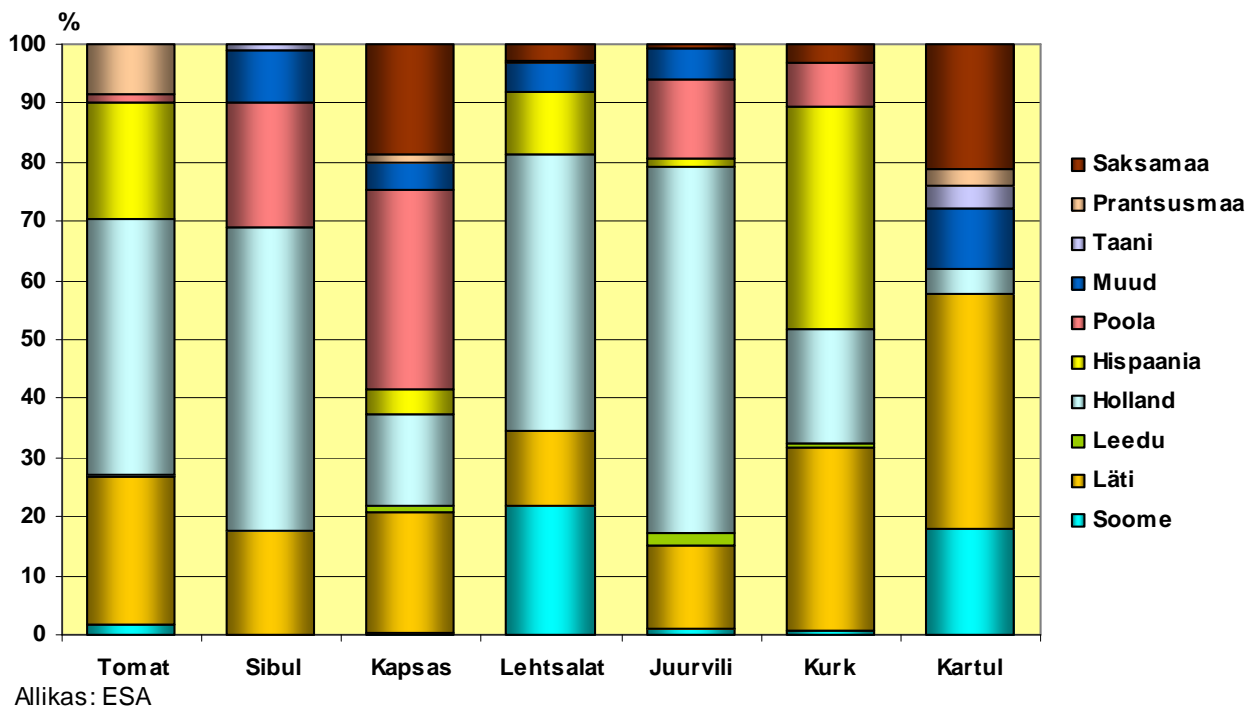
Kapsast veeti sisse 2011. aasta kahe esimese kvartaliga 4,0 tuhat tonni ehk 16,2% rohkem kui eelmisel aastal sama ajaga. Kapsa osatähtsus imporditavas köögiviljas oli 25,5%. Imporditav kapsas kallines keskmiselt 15,1%.

Enamus sisseveetavast kapsast toodi Poolast (34,1%), Lätist (20,7%) ja Hollandist (15,4%).

Lehtsalatit imporditi 2011. aasta kuue esimese kuuga 469 tonni ehk 7,2% rohkem kui eelmisel aastal samal ajal. Sisseveetav lehtsalat odavnes 12,8%. Lehtsalati osatähtsus köögivilja impordis oli 3,0%. Enamus lehtsalatist imporditi Hollandist (46,7%), Soomest (21,8%) ning Lätist (14,3%).

Juurvilja² imporditi 2011. aasta I poolaastal 1,2 tuhat tonni ehk 1,1% vähem kui eelmisel aastal samal perioodil. Sisse veetav juurvili oli 13,7% odavam võrreldes eelmise aasta sama ajaga. Juurvilja osatähtsus köögivilja impordis oli 7,9%. Põhiliselt imporditi neid Hollandist (62,0%), Lätist (14,3%) ning Poolast (13,2%).

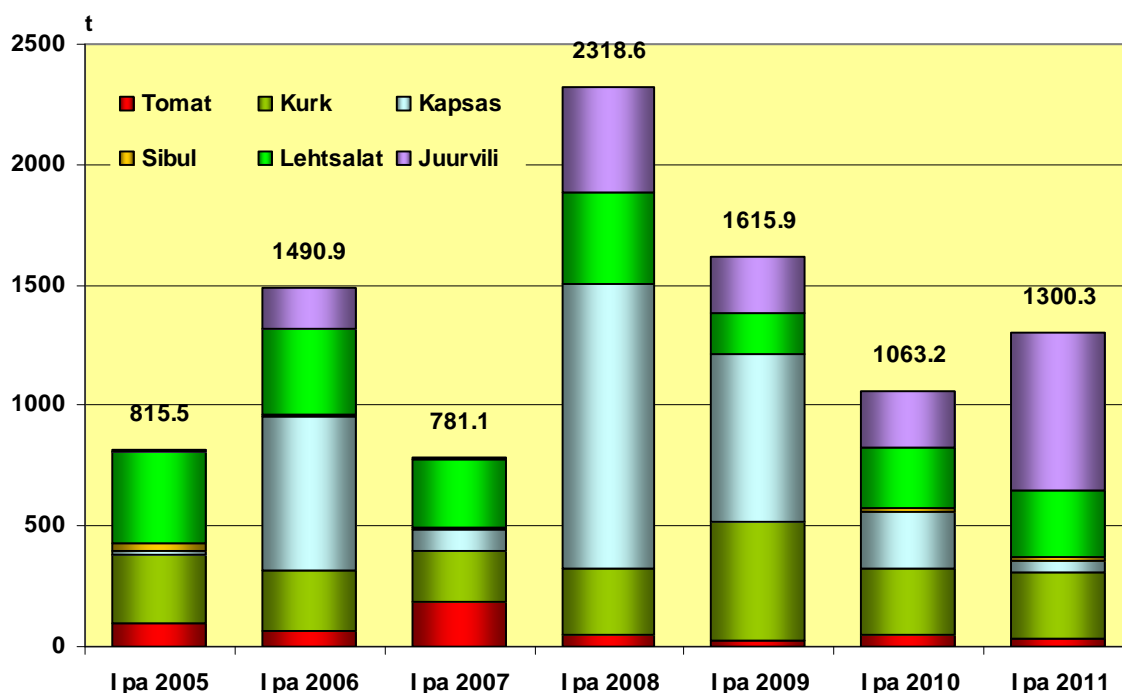
Joonis 16. Köögivilja ja kartuli impordi olulisemad saatjariigid (%), I pa 2011

Köögivilja eksporditi 2011. aasta kuue esimese kuuga 1,3 tuhat tonni. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga suurenes köögivilja ekspordi maht 25,5%. Rahalises väärtuses veeti 2011. aasta I poolaastal köögivilja välja 1097,8 tuhande euro väärtuses, millest 74,7% oli Eesti päritolu. Köögivilja väljaveo rahaline väärtus vähenes 2011. aasta I poolaastal 15,8% ehk eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 174 tuhande euro võrra.

² Porgand, söögipeet, redis jm juurvili

Joonis 17. Köögivilja eksport (t)

Allikas: ESA

Tomatit eksporditi 2011. aasta kuu esimese kuuga 31,7 tonni, mis moodustas 2,4% köögivilja ekspordimahust. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga vähenes 2011. aasta I poolaastal tomati väljavedu 34,1%. Välja veetavad tomatid odavnesid keskmiselt 22,4% võrreldes eelmise aasta sama perioodiga. Põhilised tomati väljaveo sihtriigid olid Läti (63,7%), Leedu (27,8%) ning Soome (4,4%).

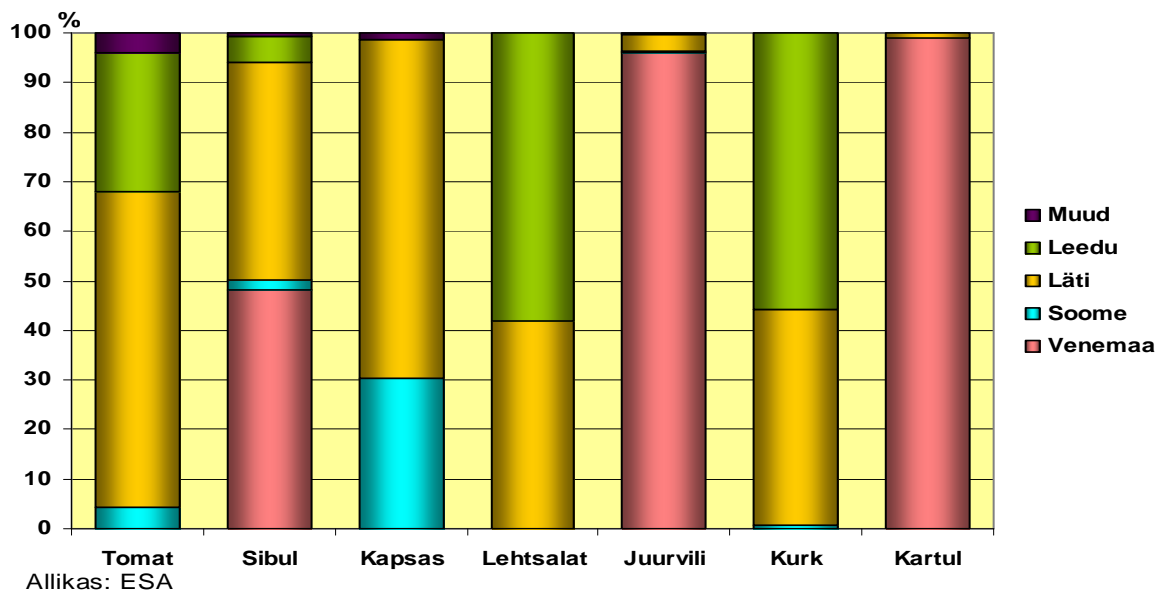
Kurki veeti 2011. aasta I poolaastal Eestist välja 234,0 tonni sh Eesti päritolu 221,5 tonni (94,7%). Kurgi osakaal kogu köögivilja ekspordimahust moodustas 17,5%. Võrreldes eelmise aastaga vähenes kurgi väljavedu 14,9%. Kurgi väljaveo keskmine hind odavnes 28,9%. Olulisemad kurgi väljaveo sihtriigid on Leedu (55,8%) ning Läti (43,6%).

Kapsast eksporditi 2011. aasta kuu esimese kuuga 50,3 tonni, mida oli ~5 korda (-185,9 tonni) vähem kui eelmisel aastal samal perioodil. Kapsa väljavedu moodustas 2011. aasta I poolaastal köögivilja ekspordimahust 3,8%. Ekspordihinnad odavnesid 2011. aasta I poolaastal 39,5% võrreldes eelmise aasta sama ajaga. Kapsa väljaveo olulisemad sihtriigid olid Läti (68,2%) ning Soome (30,4%).

Sibulat veeti 2011. aasta esimese kuu kuuga Eestist välja 92,3 tonni, mida oli ~5 korda (+75,3 tonni) rohkem kui eelneval aastal samal ajal. Sibul moodustas köögivilja väljaveost 6,9%. Sibula väljaveohind odavnes keskmiselt 30,6%. Sibulat eksporditi põhiliselt Venemaale (48,2%) ja Lätti (43,8%).

Lehtsalatit eksporditi 2011. aasta I poolaastal 276,3 tonni, millest 229,2 tonni ehk 83,0% oli Eesti päritolu. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga suurenes lehtsalati väljaveo maht 10,5%. Välja veetav lehtsalat odavnes keskmiselt 17,5% võrreldes eelmise aasta sama perioodiga. Lehtsalati väljavedu moodustas köögivilja ekspordimahust 20,7% ning olulisemad sihtriigid olid Leedu (58,2%) ja Läti (41,8%).

Joonis 18. Köögivilja ja kartuli ekspordi olulisemad sihtriigid (%), I pa 2011

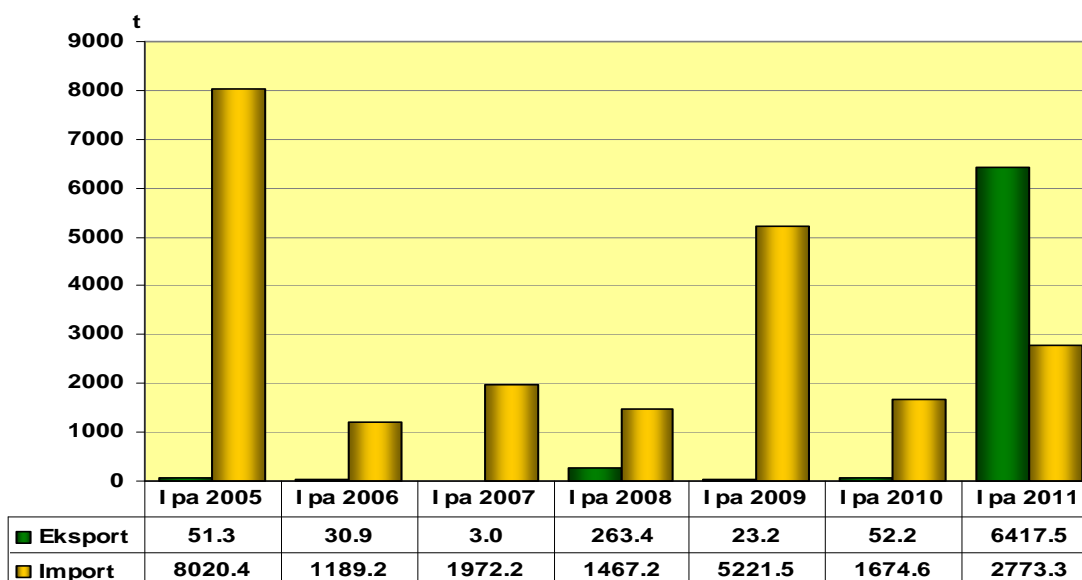

Juurvilja eksporditi 2011. aasta esimese kahe kvartaliga 650,1 tonni, võrreldes eelmise aasta sama perioodiga 2,7 korda (+413,1 tonni) rohkem. Juurvilja keskmised ekspordi hinnad vähenesid 30,6% eelmise aasta I poolaastaga võrreldes. Juurvilja ekspordi olulisem sihtriik oli Venemaa (98,2%).

Kartuli väliskaubandus

2011. aasta I poolaastal **importiti** kartulit Eestisse 2,8 tuhat tonni, mida oli 1,7 korda (+1,1 tuhat tonni) rohkem kui eelmisel aastal samal ajal. Rahalises väärtuses veeti kartulit Eestisse 1,1 miljoni euro eest. Sisse veetava kartuli hind suurenes keskmiselt 37,5% võrreldes eelmise aasta sama ajaga. 2011. aasta I poolaastal toodi suurem osa sisseveetavast kartulist Lätist (39,8%), Saksamaalt (21,3%) ning Soomest (17,8%).

Tabel 19. Kartuli import, eksport I pa; 2005-2011 (t)

Kartulit **eksporditi** 2011. aasta kuue esimese kuuga 6,4 tuhat tonni. Rahalises väärtuses eksporditi kartulit 2011. aasta I poolaastal 2,0 miljoni euro eest. Põuast tingitud saagi vähenemine Venemaal suurendas nõudlust ja selle tulemusel Eestis eksport suurenes 2011. aasta I poolaastal eelmise aasta sama ajaga võrreldes 122 korda. Kartuli väljaveo peamine sihtriik oli Venemaa (98,9%).